

Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 1 marts 2022 30. årgang

ISSN 1901-5720

Borgen i Cēsis

Indhold

De lettiske varulve	3
Livonia Ordena Pils.	17
Generalforsamling Torsdag den 7. april kl. 19.00.	23
Rite Nyt	25
Den danske prins Magnus	29
Kort Nyt	39
Bestyrelsen	48
Foreningen....	49
KALENDER for 2022	51

Rites kvindegruppe besøger Lamafarm i nærheden af Rite Højskole

Forsidefoto: Alens Opojskis LSM

Næste deadline er 1. juni

De lettiske varulve

af Per Nielsen

En hærgende varulv. Træsnit fra 1512, udført af den tyske kunstner Lucas Cranach den ældre (1472-1553); Kilde: Wikipedia.

I 1490 skrev den franske teolog Pierre Mamor en afhandling om varulve, hvor han gav følgende beskrivelse af fænomenet: "Varulven er et skrækkeligt uhyre – en ulv besat af Helvede og drevet af Djævelen selv!"

Forestillingen om at der eksisterer varulve, går endnu længere tilbage i tiden; men begrebet har tilsyneladende europæiske rødder. I år 400 f.Kr. skriver den græske historiker Herodot, at han

fra det skytiske rytterfolk har hørt, at der i landets grænseområder, dvs. det nuværende Balkan, levede et folk, hvor alle mænd én gang om året forvandles til ulve.

På græsk kaldes fænomenet for en lykantrop – et ulvemenneske (lykos = ulv/ anthropos = menneske). Varulv, et ord, som vi i dag bruger på dansk, har rødder tilbage til det oldengelske ord werewolf og betyder mand-ulv. Wer kommer fra det oldengelske ord for mand. Egentlig har ordet tidligere været en fællesbetegnelse for rovdyr, der kunne forvandle sig til mennesker eller omvendt.

Troen på varulve var i middelalderen og indtil for blot nogle få hundrede år siden lige så virkelig som troen på hekse. Den jævne befolkning frygtede varulvene. Teologer og andre kloge folk skrev lærde afhandlinger om dem, og ofte blev disse afhandlinger krydret med citater fra ”pålidelige kilder i Livland og Preussen”. I middelalderen var det ikke kun hekseprocesser, der var udbredt, men faktisk blev tusindvis af mennesker dømt for lykantropi (= at være varulve) og brændt på bålet. Især fra Tyskland og Frankrig kendes mange varulveprocesser.

Olaus Magnus’ berømte værk *Historia de Gentibus Septentrionalibus* (”Historien om folkene i Norden”), som blev trykt i Rom i 1555, er en af de tidligste skriftlige kilder, der beskriver voldsomme problemer med varulve i det baltiske område. Her fortælles bl.a. om, at Helligtrekongersaften flakkede tusinder af varulve rundt i landet. Denne beretning om varulve, der om vinteren hærgede i den østlige del af Østersøområdet, stammer fra den sidste katolske biskop i Uppsala. Han havde i et brev til paven i Rom skrevet om, at disse varulve forårsagede større skade end de naturlige ulve, og at de med stor vildskab angreb folk, som boede i skovene, brød dørene op, trængte ind i husene og flåede og flænsede de levende skabninger, der måtte være derinde. Herefter gik de ned i øl-kældrene og drak al øllet. Når de var færdige med øllet, stablede de alle de tomme tønder oven på hinanden midt i kælderen.

En varulv hedder på lettisk *vilkacis* eller *vilkatis*. Man bruger begge former.

Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts / Det lettiske Universitets Institut for Litteratur, Folklore og Kunst (LU LFMI) ligger inde med en hel del beretninger om varulve, indsamlet fra alle egne af Letland i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet.

I årene mellem 1527 og 1725 var der i øvrigt mindst 18 retsager i Estland og Letland – eller Livonia, som området hed på det tidspunkt – hvor 18 kvinder og 13 mænd blev anklaget for at være varulve og have forvoldt skade på deres omgivelser. De anklagede tilstod ofte at have fået deres ”ulvepels” af en anden person eller af en djævel, nogle gange efter at have

spist eller drukket noget bestemt. Deres ulvepelse gemte de som regel under en stor sten, når de ikke brugte dem.

*Basu-varulvestenen nær Vandzene i Talsi amt. Det fortælles i lokalområdet, at ved denne store sten holdt varulvene til.
Foto: Per Nielsen.*

gik derud og vendte efter et stykke tid tilbage med et lam, som hun gav til sin mand og sagde: "Slagt det og spis!" Så lagde hun sig til at sove. Manden sendte hende ud på marken for anden gang. Hun kom igen hjem med et lam og lagde sig til at sove. Nu begyndte manden at tænke: "Det var dog mærkeligt! Hvordan kan hun hver gang så hurtigt få fat i et lam?" En dag sendte han sin kone ud på marken igen, men denne gang holdt han øje med hende. Jo, så snart hun forlod huset, skyndte hun sig over til kornladen, kravlede ind under den, klædte sig nøgen, tog et ulveskind på og løb derfra som en varulv. Manden, som havde iagttaget hende, skyndte sig hen til kornladen, tog konens tøj og gemte sig. Kort efter ser han, at hun kommer tilbage med et lam i munden. Hun kravler straks ind under kornladen, klynker, snuser, leder overalt efter sit tøj; men kan ikke finde det nogen steder. Til

I vores del af Europa er varulven ofte en mand, der – som regel ved fuldmåne – forvandler sig til en blodtørstig ulv. I det baltiske område er det anderledes. Her kryber kvinder lige så tit i ulvepelsen og forvandler sig på lige fod med mændene. Men varulven, som har taget sit mennesketøj af og iført sig ulvepelsen, vil ikke være i stand til at vende tilbage til sin menneskeskikkelse igen, hvis et andet menneske i mellemtiden har rørt ved tøjet. Der er f.eks. denne beretning fra Koknese, indsamlet omkring år 1900: "Der var en gang en bonde. Han tog sig en kone. En dag sendte han hende ud på marken. Hun

Klēts – en typisk lettisk kornlade, hvor man sagtens kan gemme sin varulvepels under gulvbrædderne. Kilde: Wikipedia.

sidst fik manden ondt af hende og lagde tøjet tilbage. Straks løb hun hen til tøjet og snuste til det, men der var ikke noget at gøre: en anden havde rørt ved hendes klæder, hun kunne ikke længere forvandle sig tilbage til et menneske. Hvad nu? Hun havde et lille barn. Hun var bekymret for barnet og gik klynkende rundt om den lille, men alt var forgæves: hun var en ulv, forblev ulv og barnet var bange for hende. Da hendes mand og andre gode mennesker så hende lidelser, gjorde de en ende på varulvens liv.” (*Latviešu pasakas un teikas*, bind. 15, s. 107).

Gamle varulve, der ønskede at blive forløst fra deres kald som varulve, kunne overdrage kaldet til et andet menneske ved hjælp af besværget øl. Lykkedes det, skulle de ikke gå gennem svære kvaler i deres dødstime. Følgende skulle være sket i 1847 i Garkalne: ”En pige irriterede en drukkenbolt på et værtshus. Senere blev drukkenbolten dog mere venligt stemt og tilbød hende et krus øl. Heldigvis havde pigen ikke tid lige i det øjeblik, men lovede at drikke øllet senere, han skulle bare lade kruset stå. Da hun kom tilbage, sagde han: Du skal drikke nu! Pigen satte kruset til sine læber, men i samme øjeblik råbte hun højt: ”Hvad er det!”, og viste kruset

til de andre. Hvad så de: En ulv på størrelse med en lille mus svømmede rundt i øllet. Drukkenbolten snuppede kruset fra hendes hånd, hældte øllet ud på jorden og trampede på ulven. Havde pigen drukket øllet, da hun blev budt først gang, havde ulven været så ganske lillebitte, at man slet ikke kunne se den. Den, som have drukket øllet, ville være blevet til en varulv.” (*Latviešu pasakas un teikas*, bind. 15, s. 139).

Samme fremgangsmåde med at forvandle et menneske til varulv med besværgen øl nævnes hos Olaus Magnus som en særlig baltisk metode.

En varulvs forbandelse kan ophæves, hvis et godt menneske tilbyder den sultne varulv et stykke brød. Denne beretning er fra Plāni, desværre uden årstal: ”Da en bondemand, som var i gang med at pløje, spiste sin davre på marken, kom en ulv hen mod ham med tårer i øjnene. Bondemanden fik ondt af ulven og kastede et stykke brød hen til den. Ulven antog straks en menneskelig skikkelse og fortalte bonden, at han var en kroejjer fra Riga, der havde strejft rundt som ulv i tolv år.

En russisk korsrubel af sølv, vel-egnet til at støbe kugler, der kan dræbe varulve. Kilde: Wikipedia.

Da bonden senere kom til Riga, gav kromanden ham så mange penge, at han kunne fylde sin vogn med dem.” (*Latviešu pasakas un teikas*, bind. 15, s. 137).

Mennesker kan blive forvandlet til varulve ved forbandelse. Man kan også gøre en ende på en varulvs liv ved at skyde den. Bedst er det at bruge en sølvkugle støbt af en korsrubel. Det fortæller denne beretning fra Maliena, desværre også uden årstal, noget om: ”I gamle dage, mens Vorherre endnu vandrede på jorden, blev der fejret et storslået bryllup i landsbyen Alsviķi ved Zagadi. I tre dage og tre nætter spiste, drak og dansede man, men ingen tænkte på ”gariņi” (spøgelse). Tredjedagens aften dukkede en gammel grå mand med langt hvidt skæg op, han havde en hvid stok og en tiggersæk om

halsen. Med ynkelig stemme bad han om logi for natten. Men brudgommen og bruden afviste vredt hans anmodning: "Hvor vover du, en omstrefjende tigger, at bede os om et sted at sove for natten. Vi har ikke en seng til sådanne mennesker. Forsvind ud i skoven, hvor du kan dele hule med ulvene!" Tiggeren gentog sin anmodning, men brudeparret bad ham om at skrubbe af. Den gamle mand sagde ikke mere og gik sin vej. Efter et par skridt standsede han, så tilbage mod bryllupsfesten og sagde: "I sender mig til ulvene, I skal selv blive til ulve, som jægerne vil skyde". Så snart den gamle mand havde udtalt ordene, blev brudgommen, bruden og bryllupsgæsterne forvandlet til ulve som flygtede ind i skoven. Siden dengang har der altid været mange ulve på egnen omkring Zagadi. Men det er ikke rigtige ulve, det er varulve. Varulve flygter normalt ikke for mennesker, men bliver stående og kigger på dem med tårevædede øjne. De er heller ikke bange for jægerens kugler, for de ser døden som deres redning. Men jægerne kan se, at de er varulve og vil ikke skyde dem af frygt for at begå mord. Alligevel sker det nogle gange, at en jæger, der tror, han har nedlagt en ulv, faktisk har skudt en varulv. Når han trækker skindet af, opdager han en menneskekrop indenunder, som han herefter begraver i al hemmelighed sammen med ulveskindet dybt inde i skoven. For ikke så længe siden boede der i Alsviķi en gammel mand, som havde været en dygtig jæger i sin ungdom og engang skød han en varulv. Næste nat viste en af bryllupsgæsterne sig for den gamle mand i en drøm og takkede ham for frelsen."

(*Latviešu pasakas un teikas*, bind 15, s. 122).

På et møde i Historisk og Antikvarisk Selskab i Riga i april 1924, præsenterede den fremtrædende baltertyske historiker Hermann von Bruiningk (1849-1927) et usædvanligt videnskabeligt arbejde: "*Der Werwolf in Livland*" ("Varulven i Livland"). En detaljeret undersøgelse af et omfattende antal kilder vedrørende disse overnaturlige væsner, der angiveligt hærgede det baltiske område i det sekstende og syttende århundrede. Med en vis indignation noterede Bruiningk sig, at hans fædreland, Letland, havde ry for at huse flere varulve end noget andet land i Europa. Men det ry er ganske ufor-

tjent, mente han.

Hvis Bruiningk med sin undersøgelse havde haft til hensigt at genoprette det gode omdømme for sit angiveligt varulvebefængte hjemland, så mislykkedes missionen totalt. Om noget henledte hans udmærkede undersøgelse det lærde samfunds opmærksomhed på de baltiske varulve – et emne, som indtil da kun havde haft beskednen interesse hos nogle få lokalhistorikere. Hans undersøgelse bekræftede tilmed det baltiske områdes image som et rent ”varulve-eldorado”.

Manden, der i høj grad har æren for de baltiske varulves pludselige popularitet i forskerkredse, er ”gamle Thiess”, der var hovedperson i en spektakulær retssag, hvis retsprotokol Bruiningk havde valgt at lægge en særlig vægt på som kilde-materiale i sin undersøgelse. Thiess (kort form af Matthiess) var en gammel lettisk bonde, en ungkarl fra Mālpils Knie-dīņi herregården, der i 1691 blev anklaget for lykantropi ved den lokale livlandske domstol i Jürgensburg (det nuværende Zaube i provinsen Vidzeme), som dengang hørte under Sverige. Da dommerne i Jürgensburg afhørte den omkring 85 år gamle Thiess von Kaltenbrun, havde de ikke den fjerneste anelse om, at denne retssag skulle udvikle sig til en sag om varulve. Man havde indkaldt Thiess von Kaltenbrun i retten, fordi han var vidne i en sag om et kirkerøveri. Dommerne blev under sagen informeret om, at Thiess stod i ledtog med djævelen og var varulv. De forelagde Thiess anklagen, og han indrømmede blankt. Jo, han havde skam været varulv, men han var holdt op for ti år siden. Dengang havde han også været en tur i retten, fordi hans næse var blevet brækket af en bonde fra Lemburg (nuværende Mālpils i provinsen Vidzeme). Det var sket i Helvede, og hans næse brækkede, fordi den havde fået et slag med et kosteskæft pyntet med hestehalehår. Varulvene havde været ned i Helvede for at hente det korn og såsæd, som djævle og troldmænd havde stjålet fra bønderne og skjult dernede. Dommerne havde dengang blot moret sig over hans vidneudsagn og ladet ham gå. Men dommerne i denne sag tog Thiess alvorligt og ville vide, om han var ved sine fulde fem og ikke bare skør gammel mand. Flere af de personer, som var til stede i retten og som kendte Thiess, bedyrede, at

han havde sin sunde fornuft i behold. En af dommerne kunne tilmed bekræfte, at den gamle mands næse virkelig var brækket.

”Hvordan kom du til Helvede?” spurgte dommerne Thiess. ”Og hvor ligger det henne?” Thiess svarede, at varulvene gik til fods i skikkelse af ulve og Helvede lå ”ved havets ende”, det vil sige ved en mose i nærheden af Lemburg, omkring en halv mil fra retsformandens gård. På spørgsmålet om, hvordan Thiess og hans sammensvorne var blevet til ulve, svarede Thiess først, at de klædte sig i ulveskind. Han havde fået sit skind af en bonde, og for et par år siden havde han givet det videre til en anden mand. Men da han blev presset til at opgive deres navne, ændrede han forklaring: han og hans varulvekammerater gik blot ud i et buskads, gemte deres tøj, og så blev de til ulve. Herefter strejfede de omkring, dræbte og flænsede de husdyr, de mødte på deres vej. Men før de spiste kødet, stegte de det. «Hvordan kunne I det,» spurgte forhørsdommeren, ”når I havde ulvehoveder og ulvepoter?” Thiess forklarede, at på det tidspunkt havde de menneskeskikkelse, dog havde de ikke noget brød, men medbragte altid salt. Han gav også en forklaring på, hvordan man kun blive til en varulv. Han kunne selv videregive sin evner til at forvandle sig til varulv ved at skåle med en udvalgt person, ånde tre gange ned i kruset og hviske: ”Du vil blive som mig.” Hvis den anden person drak af kruset, ville evnen til at blive varulv overgå til ham. Men Thiess havde endnu ikke fundet nogen, der var egnet til at overtage hans kald.

Forhørsdommere havde svært ved at tro på, hvad Thiess fortalte. De mente, at han blot var en stakkels synder, der var blevet vildledt af Djævelen. De fandt tilmed hans beskrivelse af varulvenes modsætningsforhold til Djævelen ret usandsynlig. Men den gamle mand forklarede, at de troldmænd, som varulvene sloges med i Helvede, var i pagt med Djævelen, mens varulvene var ”Guds hunde”. Varulvenes sjæle kom i himlen, men troldmændenes sjæle tilhørte Djævelen. Varulvene tog kun til Helvede for at skaffe stjålet kvæg, korn, frugt og fisk tilbage og sikre en god høst i det kommende år. Det gjorde de på Sankta Lucia-dagen og undertiden også i Pinsen og til

Skt. Hans alt afhængigt af, hvordan kornet stod. Det år havde Thiess formået at hente så meget byg, havre og rug fra Helvede, som han kunne bære, så der ville være masser af alle slags korn, dog mere havre end byg. Han forklarede, at på den tid, hvor man skal så, skjuler de onde troldmænd velsignelsen i Helvede, og varulvene må anstrenge sig for at hente den ud derfra igen. Derefter kaster varulvene velsignelsen op i luften, så den spredes med vinden ud over hele landet.

Som det forstås, var Thiess' vidnesbyrd ikke uden selvmodsigelser. Hvis han havde opgivet at være varulv for ti år siden, hvad havde han lavet sidste par år? Han måtte indrømme, at han løj. Hvorfor havde de mennesker, der boede i nærheden af det nævnte "Helvede" aldrig bemærket en usædvanlig aktivitet på stedet? Thiess svarede, at det var fordi Helvede lå langt nede under jorden og derfor var usynligt. Dommerne var bekymrede for, om Thiess var en god luthersk kristen. Gik han regelmæssigt i kirke, lyttede han til Guds ord, bad han sine bønner flittigt og modtog han nadveren? Thiess gjorde ingen af de nævnte ting. Han var for gammel til at kunne redde sin sjæl, svarede han, og hvem kunne i øvrigt vide, hvor hans sjæl ville gå hen, når den tid kom. På egnen var Thiess kendt som en klog mand, men nok også lidt af en småsvindler. Dommerne havde fået at vide, at Thiess også velsignede korn og heste samt kendte en trylleformular mod ulve og en anden, der kunne stoppe blødninger. Han helbredte desuden heste og kvæg ved at fremsige en særlig bøn: "Sol og måne går over havet, henter den sjæl tilbage, som Djævelen har ført til Helvede, og giver kvæget det liv og helbred igen, som er taget fra dem." Han forklarede dommerne, at det var ordene. Gud blev slet ikke nævnt i bønnen. Ved fremsigelsen af denne trylleformular puttede han velsignet salt i varmt øl. Dommerne mente, at denne velsignelse var Thiess' alvorligste forbrydelse, fordi det kunne lokke andre til at vende sig bort fra kristendommen. Sagen endte med, at Thiess von Kaltenbrun blev dømt til 20 piskeslag og forvist fra egnen på grund af "forbudte og ugudelige forseelser".

Retsprotokollen fra sagen mod Thiess von Kaltenbrun er et enestående eksempel på lettisk folketro, som man kun sjæl-

dent finder så velbeskrevet i skriftlige kilder. Især beskrivelsen af de gudfrygtige varulve, der med deres aktiviteter forsvarer lokalsamfundet mod ondskab, må have været fuldstændig uforenelig med datidens kristne lærdes syn på sagen. En kedelig udløber af Bruiningks videnskabelige værk var, at wienergermanisten Otto Höfler (1901-1987) blev inspireret til at fremsætte sin teori om, at de baltiske varulve var reminiscenser af en gammel germansk tradition. Sådanne grupper af ekstatiske krigere, ikklædt rituelle dyremasker, havde ifølge Höfler en gang i fortiden udgjort kernen i en for længst forsvunden germansk stat. Teorien, som han fremsatte i 1930'erne, havde åbenlyse politiske undertoner. Det er ikke spor tilfældigt, at Heinrich Himmler og hans ideologer satte stor pris på Höflers teorier. Det gav dem mulighed for at hægte deres egne forskruede idealer op på et broderskab af elitekrigere fra en fjern germansk fortid. Det var mere eller mindre sådan, at Himmlers SS-korps så sig selv i den ariske races og den nazi-tyske stats tjeneste. Desuden oprettede Himmler i september 1944 et hemmeligt SS-terrorkorps, det såkaldte *Werwolf-netværk*, der om nødvendigt kunne fortsætte modstandskampen i Europa, hvis Tyskland gik hen og tabte krigen.

Da Anden Verdenskrig var slut, blev gamle Thiess og de baltiske varulve heldigvis rehabiliteret. I 1951 satte den tyske folklorist Will-Erich Peuckert (1895-1969) et markant spørgsmålstejn ved Höflers teorier og argumenterede for, at de baltiske varulve intet som helst havde med forhistoriske germanske krigerbander at gøre; men derimod var de et rent baltisk fænomen.

Efterfølgende har den kendte italienske historiker Carlo Ginzburg leveret den mest omfattende fortolkning af det baltiske varulvefænomen. Han fremhæver de påfaldende ligheder mellem varulvetroen beskrevet af Thiess og en række landlige traditioner i andre perifere områder i middelalderens Europa. Den mest bemærkelsesværdige af disse er den såkaldte benandanti-kult, en frugtbarhedskult i Friuli i det nordøstligste Italien. Benandanti-varulvene drog også ned i underverdenen for at kæmpe mod de onde kræfter dér. Ifølge Ginzburg er

disse lokale trosopfattelser resterne af forhistoriske shamanistiske traditioner, der har levet videre i Europas periferi længe efter middelalderen.

Udstrækningen af Sveriges baltiske provinser omkring 1691, hvor Thiess von Kaltenbrun blev anklaget for lykantropi. Kilde: Wikipedia.

Gamle Thiess og hans ulvepels inspirerer til stadighed historikere og antropologer. I de forskellige bevarede beretninger om lettiske varulve finder man modstridende holdninger til, hvilke højere magter varulvene egentlig tjente. Ifølge den mest gængse opfattelse hørte de Djævlen til og bevogtede indgangene til Helvede, når djævle og troldmænd holdt træf. Nogle forskere mener, at beskyttelsen af troldmænd antyder en form for bevogtning af en hedensk præsteklasse eller ikke-kristen hedensk gruppe fra omkring kristendommens indførelse i

Indbydelse til seminar:

Vision 2030: Hvordan går det med Norden?

**Mandag d. 4. april kl. 11.30 – 15.30 i Nordens Hus,
Ved Stranden 18, 1061 Kbh.**

Vi i Norden har som vision at være verdens mest bæredygtige og integrerede region i år 2030.

Samarbejdet i Nordisk Ministerråd skal bidrage til at nå målet.

Handlingsplanen for Vision 2030, som er godkendt af de nordiske samarbejdsministre, beskriver hvordan Nordisk Ministerråd i 2021–24 skal arbejde for at opnå visionens mål gennem 12 delmål, som knytter sig til og styres af visionens tre strategiske prioriteringer:

Et grønt Norden, et konkurrencedygtigt Norden og et socialt bæredygtigt Norden.

Foreningerne NORDEN Skåne/Sjælland inviterer til et seminar, som tager udgangspunkt i halvvejsevalueringen af handlingsplanen for Vision 2030. Hvordan går det med Norden, og hvordan realiserer vi visionen i Øresundsregionen?

Hvordan påvirker arbejdet nordboernes daglige liv, og hvordan går det med Øresundsregionen her i slutningen af pandemien.

PROGRAM

11.30 Frokost

12.00 Velkommen

Susanne Prip Madsen, formand, Foreningen NORDEN København

Lars Petersson, ordförande, Föreningen NORDEN Skåne

12.15 Moderator: Josefin Carlring, generalsekretære, Foreningen NORDEN Sverige

Inledningstale (video)

Paula Lehtomäki, generalsekretare, NMRS

- 12.25**   **Vision 2030 og handlingsplanen** (+ introduktion til det nordiske samarbejde, baggrunden for Vision 2030 og hvordan er arbejdet blevet påvirket hos NMRS og i det nordiske samarbejde)
- 13.00**   **Hvorfor er civilsamfundet vigtigt for Vision 2030?** (inkl. opdatering om netværket)
Indlæg fra Global Utmaning
Fanny Ejder, seniorrådgivere, NMRS
- 13.30**   **Hvad kan Foreningerne NORDEN gøre for Vision 2030?**
Samtale med repræsentanter fra Foreningerne NORDEN i Danmark og Sverige.
- 14.15**   **PAUSE**
- 14.30**   **Moderator: Sandra Forsén, seniorrådgivere, NMRS**
Grænseregionerne post-corona – samtale
- 15.00**   **Sammenfattende kommentarer**
Henrik Wilén, Förbundssekreterare, Foreningarna NORDENS Forbund
Susanne Prip Madsen, formand, Foreningen NORDEN København
Lars Petersson, ordförande, Föreningen NORDEN Skåne
- 15.30**   **Slut**

Tilmelding senest 15. marts til:

Nordenkbh@outlook.dk

Deltagelse er gratis inkl. let frokost (sandwich)
Arrangører: Foreningen NORDEN Skåne, Foreningen NORDEN København og Nordens hus, Nordisk Råd/ Nordisk Ministerråd (MNSR)

Ventspils slot

Livonia Ordena Pils.

Af Olav Ernstsén

Ventspils Slots historie er også Ventspils historie. Til trods for slottets imponerende størrelse og udseende har dets militære rolle været begrænset. Der findes en fortegnelse over de såkaldte ordensslotte, og det fremgår, at slottet i Ventspils er et af de ældste bevarede ordensslotte i Letland, og det har bevaret meget af dets oprindelige udseende.

Da den Liviske Ordensmester hr. Halt opgjorde indtægterne for Kuldigas og også for Ventspils slotte i 1290, får vi de første oplysninger om slottet, og det er også det første vidnesbyrd om beboelse ved floden Ventas udmundning i Det Baltiske Hav.

Ventspils Slot var oprindeligt et af Den Livoniske Ordens slotte i Livonien. Den Livoniske Ordens rette navn var Den Hellige Marias tyske organisation "Jerusalems Hospitals Broderskab" i Livonia. Denne orden bestod frem til det 16. århundrede af 11 komturer og fogderier, ledet af fogder og komturer. Komturer og fogder med deres ordensslotte indgik i en forvaltningsorden. Et komtur var også det sted, hvor

mesteren havde sin bolig. Den Livoniske Orden bestod af mestrene, ridderne, præstebroderne, der udførte gejstlige handlinger, halvbrødrene, der var tjenestefolk for ordenen. Den Livoniske-Liviske Orden blev grundlagt i 1237, da denne orden slog sig sammen med Sværdbrødrene, som blev slået af storfyrstendømmet Litauen i et slag ved Saule i 1236. Den Livoniske Ordensstat havde et areal på ca. 55.000 km², men da ordenen overtog de danske besiddelser i Estland voksede arealet til 67.000 km². Ordenens svaghed var, at forvaltnings-områderne lå spredt.

Ventspils Slot blev bygget som en fæstning med et tårn og en indre gård. Tårnet bestod i begyndelsen af 2 etager. Tredje, fjerde og femte blev senere tilføjet. Det er muligt at komme helt op i toppen af tårnet på 5. etage, hvorfra der er en fin udsigt over Ventspils. Ventspils Slot blev udsat for omfattende ødelæggelser i de polsk svenske krige, og efter genopbygningen i 1650 gik der nogle år, inden forskellige trossamfund benyttede slottet. I tiden fra 1706 til 1835 holdt Ventspils Evangelisk- Lutherske Menighed til her på slottet og indrettede deres kirke. Kirkens interiør er tæt knyttet til billedhuggeren Sefrens navn, og selve kapellets indretning stod Nikolauss Sefrens for, senere blev der indrettet en russisk ortodoks kirke i slottet, som holdt til her fra 1845 til 1901. I dette tids-

rum blev resten af slottet stort set ubrugt. Det skal dog siges, at der i den tid, hvor den evangeliske kirke holdt til her, fik slottets tårns tag et lille spir i barok stil.

I 1710, kort tid før pesten kom, sendte Nikolauss Sefrens en skrivelse af sted til kancelliet i byen Jelgava, som ligger syd-vest for Riga, at der nu er færdiggjort et smukt kancelli til slottet i Ventspils. Et kancelli siges at være en betegnelse for et middelalderligt skrivekontor med særligt ansvar for produktion af officielle dokumenter.

Nikolauss Sefrens nåede ikke at fuldføre sin indretning af kirken. Efter Sefrens død i 1710, kun 48 år gammel, overtog hans yngste adoptiv søn Johans Mertens arbejdet, så det siges, at det færdige resultat er en fin blanding af Sefrens stilart og Mertens stilart. Et nærmere studium af Serrensslægten viser, at man i litteraturen taler om Sefrens den Ældre og Den unge Sefrens. Sefrens ses også skrevet som Sefrenss . Det må således være adoptiv sønnen, som har fået betegnelsen ”Den Yngre”. Det eneste kendte arbejde af Sefrens den Ældre er arbejdet med alteret og kancelliet i Sankt. Katrine Kirken i Kuldiga .

På slottets museum findes en fin kunstsamling, som primært omhandler lokale kunstners værker. En stor del af malerierne

er malet i byen og i omegnen. Den mest værdifulde samling består af kunstmaleren Janis Tidemanis værker. Tidemanis billeder er højt skattede blandt kunstkere. I 1932 modtog han et større pengebeløb for et billede.

Det er muligt at nyde synet af Ventspils Slot fra havnen. Siden 1995 har den lille færge Herzogs Jekabs, der tilhører havnemyndighederne, taget passagerer med på en romantisk sejltur ned ad Venta floden og helt ud til det yderste af havnen.

I 1915, under Den Første Verdenskrig, indrettede Tysklands Okupationsadministration kaserner her. Hæren og fængselsmyndighederne gjorde krav på slottet flere gange, da Letlands fængselsvæsen ønskede at forny slottets fængsel, som allerede i flere årtier havde holdt til på slottet. Ifølge oplysninger fra et par gymnasieelever i Ventspils skulle de indsatte have levet ganske godt. Om vinteren var der ca. 100 indsatte og om sommeren cirka. 50 i fængslet.

I 1938 antyder den lokale avis Ventas Balss -Ventas Stemme, at slottet ville kunne egne sig som museum, men da slottet blev benyttet som fængsel, blev dette forslag ikke realiseret. Først i 1959 blev fængslet lukket, og herefter blev slottet benyttet af de sovjetiske hærstyrker frem til 1983.

I september 2001 blev slottet åbnet som Ventspils Museum i nye rummelige lokaler, designet af Arkitektfirmaet Konvents . For det enestående arbejde tildelte Letlands Kulturfond museet en pris, nemlig Spidola Prisen, da museet blev det første museum i Letland med digital udstilling.

Spidola er en heks i Andrejs Pumpurs episke digt Lacplesis, som på dansk betyder bjørnedræberen. Det skal bemærkes, at Per Nielsen, der er kendt af Foreningen Danmark-Letlands medlemmer for mange interessante indlæg i foreningens medlemsblad, har gendigtet Lacplesis.

Når man går tilbage til transistorradios tid, vil mange ældre letter nok huske transistorradioen med navnet Spidola til ære for helten Spidola i Janis Rainis "Uguns un Nakts" - Ild og Vand. Det var en ingeniør ved navn Janis Cerps, som ønskede at hædre forfatteren Rainis ved at give radioen navnet Spidola.

Ventspils byvåben

Museets digitale udstilling gør det muligt for museets gæster at finde oplysninger om historiske emner, blandt andet om stenalderen, slottets historie og også om Johan Ernst Glück, som oversatte biblen til lettisk. Glück havde studeret latin, teologi, filologi i Jena og Wittenberg. I byen Aluksne findes et museum, der bærer Glücks navn.

Museets digitale udstilling gør det muligt for museets gæster at finde oplysninger om historiske emner, blandt andet om stenalderen, slottets historie og også om Johan Ernst Glück, som oversatte biblen til lettisk. Glück havde studeret latin, teologi, filologi i Jena og Wittenberg. I byen Aluksne findes et museum, der bærer Glücks navn.

Ventspils museums permanente udstilling dækker perioden fra den første bosættelse i Ventspils regionen frem til vore dage, og for dem, der vil opleve noget særligt, er et besøg i slottets kælder et must. Spøgelseskælderens Spoku Pagrabs blev indviet lige før julen i 2002. Kælderens kaldes også "Telu Galerija"-skikkelseernes galleri. I Spøgelseskælderens mødes man med lydige kanonskud, sabelraslen, grænsevagter og med oplysninger om de ædle beboere i kælderens. Museets rum har en fin akustik og benyttes derfor til foredrag og koncerter.

De bedste hilsener til bestyrelsen for Foreningen Danmark-Letland og til de ansatte ved Den Lettiske Ambassade.

Olav Ernstsens

FORENINGEN DANMARK - LETLAND

Balance per 31. december 2021, DKK

AKTIVER

Danske Bank konto	41.309,66
Kassebeholdning	2.265,00

AKTIVER I ALT	43.574,22
----------------------	------------------

PASSIVER

Forudbetalt kontingent 2022+23+	5.425,00
Sct.Georgs Gilderne	1.844,00
*Eventkomiteen	9.440,05

Gældsforpligtelser i alt	16.709,05
---------------------------------	------------------

Egenkapital

Overført fra sidste år	23.732,25
Årets resultat	3.132,92

Egenkapital i alt	26.865,17
--------------------------	------------------

PASSIVER I ALT	43.574,22
-----------------------	------------------

---

* Eventkomiteen

Pengene tilhører Eventkomiteen, der består af repræsentanter fra Foreningen Danmark-Letland, Lettisk forening i København såvel som Letlands Ambassade og frivillige herboende letter. Eventkomiteen arrangerer Sankt Hans arrangement og fejring af den 18. november - Letlands National dag. Pengene er i depot hos Foreningen Danmark - Letland.

Saldo 1. januar 2021	12.190,05
Indgået i år	15.883,06
Udgået i år	18.633,06
Ny beholdning per 31.12.2020	9.440,05

Foreningen har i 2015 modtaget en fane fra Danmarks-Samfundet til en værdi af ca. kr. 10.000,00

, den / 2022

Kasserer: *Anda Dyrlund - Parbst*

Bilagene og bogføringen er stikprøvevis gennemgået og er sammen med beholdningerne fundet til stede og i orden

, den / 2022

Revisor *Henning Svane*

Ovenstående regnskab for foreningen er for nuværende ikke revideret

FORENINGEN DANMARK - LETLAND

Resultatopgørelse 1. januar - 31. december 2021

	2021	2020
	kr.	kr.
Indtægter		
Medlemskabskontingent	14.750,00	18.925,00
Bidrag til foreningen	4.560,00	500,00
Salg ved møder/arr	630,00	1.412,00
<i>Sprogkursus</i>		<i>7.094,00</i>
Indtægter i alt	19.940,00	27.931,00
Udgifter		
Medlemskaber	500,00	275,00
Administrative udgifter	3.502,08	997,00
Telefon	-	2.400,00
Trykning af bladet	5.480,00	5.822,00
Forsendelse af bladet	5.240,00	7.714,00
Gaver m.m.	1.305,00	570,00
Udgifter ved arrangementer	780,00	3.888,00
<i>Sprogkursus</i>		<i>7.094,00</i>
Udgifter i alt	16.807,08	28.760,00
Periodens resultat:	3.132,92	- 829,00

Generalforsamling Torsdag den 7. april kl. 19.00.

Husk at betale kontingent inden!!!!!!

Brønshøj, den 23.02.2022

Indkaldelse til ordinær Generalforsamling i Foreningen Danmark-Letland torsdag den 7. april 2022 kl. 19.00 i "Kulturhuset Kilden", Nygårds Plads 31, Brøndbyøster.

Offentlige transportmuligheder: bus 9A, bus 13 eller S-tog: Brøndbyøster St.

DAGSORDEN

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Det reviderede regnskab
4. Forslag fra medlemmer (skal jfr. vedtægterne være indsendt skriftligt inden 15.februar, ingen modtaget)
5. Fastsættelse af kontingent
6. Valg af medlemmer til bestyrelsen for 2 år:
7. Dita Schultz (villig til genvalg)
8. Holger Pyndt (villig til genvalg)
9. Lis Nielsen (villig til genvalg)
- 10.Valg af suppleant for 1 år Peter Fjerring (villig til genvalg)
- 11.Valg af revisor, Henning Svane (villig til genvalg)
- 12.Revisorsuppleant Dora Bentsen (villig til genvalg)
- 13.Eventuelt

Foreningen Danmark-Letland holder generalforsamling fra kl.19.00 til 20.00. Husk, at kun medlemmer, der har betalt kontingent for år 2022, har stemmeret ved generalforsamlingen.

Kl. 20.00 er der spisning af smørrebrød (der skal skriftlig bestilling forud), 1 stk. a' 30.00 kr. og 1 stk. drikkevarer incl. Desuden serveres der kaffe og lidt sødt. 20.30 til 21.00 er der underholdning af en eller anden art, det ikke på plads endnu.

Tilmelding til spisning sendes pr. post eller mail til Lis Nielsen, Rosenlundsvej 8, 3650 Ølstykke, lishazel18@gmail.com eller send en sms på mobil 23444179 **senest den 1. april 2022** med nedenstående oplysninger.

På bestyrelsens vegne Kirsten Gjaldbæk

Jeg tilmelder mig herved til fællesspisningen ved generalforsamlingen den 7. april 2022, og ønsker ___stk. smørrebrød a' 30 kr. som betales i forbindelse med spisningen.

NAVN _____

Rite Nyt

På Rite Højskole er der sket skelsættende ting, siden sidst. Vores meget trofaste og ansvarlige for skolen, Velta Aussenberga døde 9. juni 2021 efter et meget uskønt covid 19 forløb, hvor hospitalsvæsenet ikke ydede nævneværdig omsorg. Velta er allerede savnet for sit arbejde både ude omkring skolen og inde. Velta havde hjulpet os i 27 år. Sønnen Ainis har overtaget rollen, men uden Veltas stabilitet.

På Højskolens generalforsamling i august 2021 blev der, efter de nye vedtægter valgt ny bestyrelse. Der blev valgt nye og yngre kræfter ind. Der kom ny formand, Jolanta Albrehta. Hun har undervist på vores børnekurser gennem flere år. Jolanta har tidligere sagt ja til at ville overtage skolen på rimelige vilkår. Vi vil nu i samarbejdet med hende som formand, se den kommende tid an i håb om at kunne lave en form for glidende overgang for skolens aktiviteter og ejerskabet af bygningerne. De 4 andre nye bestyrelsesmedlemmer er alle kvinder i 40erne, som taler engelsk og de er fra hver af de tidligere kommuner, Elksni, Rite, Nereta og Akniste, som ligger rundt om Rite. Alle de små kommuner er nu lagt ind i storkommuner, samme model som i Danmark

Vi håber meget på ny inspiration og at bestyrelsen kan trække folk fra deres område til skolen. Vi har stadig vores bogholder Ritma, som er og skal være en lønnet arbejdskraft. Mirdza Trakina har været formand på skolen i 12 år. Hun har været os en god formand og arbejdet frivilligt og ulønnet i alle disse år. Interessant er det, at hun har fortalt os, at ingen af hendes naboer og bekendte har troet på, at hun ikke har fået betaling for at være formand for Rite Højskole. Især nu, hvor hun har fået renoveret sit hus, fordi hendes søn har tjent godt, har der været spydige bemærkninger til hende, når hun stod i køen hos købmanden. At betalingen så har været på en anden måde, ved at hun havde første ret til at se de møbler Niels havde med fra Danmark og at hun kunne købe dem billigt til hele sin familie, er jo så en anden måde at påskønne arbejdet på.

At arbejde frivilligt i en forening uden at få en krone er der ingen, der gør i Letland. Man bryder sig ikke om at melde

sig ind i en forening, derfor er støttekredsen omkring skolen stadig kun på 30 medlemmer i Letland. Vi tror, det handler om, at man ikke vil lade sig registrere. Foreninger i Letland skal være registreret hos staten. Der er ingen tradition for frivillige foreninger, idet det er kommunerne, der står for de forskellige sportsaktiviteter. Vi har dog læst, at man er blevet mere positiv overfor frivillige foreninger, da regeringen og folk har oplevet at der i coronatiden har været stor hjælp at få fra frivillige, i f.eks. kirkerne i Riga.

Vegetarisk mad

På grund af corona, havde vi færre kurser end vi plejede i 2021, men så blev tiden udnyttet til at få reparationer og malearbejde gjort. Vore sædvanlige børnekurser kunne vi ikke have, det blev kun til et børnekursus, som var sponsoreret af staten og som vore lærere havde søgt penge til. Men kurser for voksne kunne lade sig gøre, med mundbind på. Vi har haft et mosaik kursus, hvor eleverne typisk er kvinder med deres børnebørn fra Riga. Kurset kan økonomisk hvile i sig selv og skolen får en lille

indtægt. Det er Ilze Dilane, som er lærer og deltagerbetalingen er 100 euro, altså 760 kr. for en uge. Der bliver serveret vegetarisk mad. Kurset gik fint, men det store samtaleemne var corona, og at folk ikke ville lade sig vaccinere. Staten skulle ikke bestemme over dem. For os danskere var det som om, at hele forløbet var et halvt år til et helt år bagud i forhold til Danmark. Hvad vi ikke har hørt af historier om vaccinen, læger der udsteder corona pas og skyder sprøjten i gulvet. Nu er der et års fængsel, hvis man snyder og lyver om det.

Kvinderkurset besøger en farm med lamaer

I en weekend havde vi et lille kursus i lettisk sprog. Efter Sct. Hans afholdt vi vores sædvanlige kvinderkursus i en uge, med forskellige workshops med kreative aktiviteter, pileflet, cement krukker, strik osv. Kvinderne var glade for at komme ud og være sammen for at snakke og have lidt socialt samvær efter nedlukningen i april. I slutningen af kurset lavede vi en ekskursion til en gård i nærheden. Det var en familie, som var begyndt at opdrætte lamaer og sælge ulden. Samtidig arrangerede de en lille rundtur i en gammel militærbil og holdt foredrag om lamaerne. Lidt derfra langt ude på landet havde en nabofamilie, lavet en lille isfabrik, hvor vi bagefter blev sendt hen og kunne købe hjemmelavet is. Så vi ser, at der er gang i entreprenørskabet, små virksomheder skyder op og hvis de ønsker det, er der mulighed for at få støtte og hjælp fra staten. Et af vore nye bestyrelses medlemmer laver nu cikorie kaffe, som hun kan sælge til udsøgte restauranter. Et andet sted så vi en familie, som laver små mini bitavler som kan sælges til turister og en tredje familie har fået opsat en æblesaftpresse i en container og tjener penge ved at presse folks æbler. Så vi ser meget gå på mod og optimisme, trods coronaen.

Vi afholdt også et malekursus i en uge med en ny kunstner

Jolanta i sit cikorie kafferisteri

Einars Kvilis. Vores sædvanlige malerlærer Mara Daugavite fra Moskva, som normalt er på 3 måneders ferie i Letland, kunne ikke få lov til at rejse ind i landet.

I slutningen af august arrangerede vi en lille rejse for interesserede medlemmer, 3 meldte sig og vi havde gode dage i Riga og på Rite højskole. Men vi kunne godt tænke os lidt flere gæster. Så derfor: Vi viser gerne Riga frem og holder Sct. Hans med jer i Rite fra den 18. til den 25. juni. Skriv eller ring til os, så vi kan planlægge det. Se på vores hjemmeside: www.Ritestaustskola.org eller følg med på facebook: Rite Højskoles Støttekreds.

I begyndelsen af oktober kom 8 danskere på besøg i 2 døgn. De var på en kultur-tur og kom fra nogle dage i Litauen. Der var stor tilfredshed med opholdet på skolen, selvom det kun var brændeovne, der varmede huset op.

I december var vi spændte på, om vi i år fik lov til at sælge strik på Christiania. Sidste år blev jo aflyst, og der kom ingen penge i kassen til højskolen. Men i år lykkedes det, der kom færre mennesker ind i hallen på Christiania ad gangen, men vi solgte heldigvis en stor del af vore varer, så nu kan damerne i Letland igen strikke nyt. Vi stod også en uge i nov. i andelslandsbyen ved Holbæk, men det var lidt sløjt med salget.

Vi afholder årsmøde mandag den 28. marts kl. 19.00 i Vigerslev Kirkes Menighedssal, Lykkebovej 1, 2500 Valby og på Toftlund Højskole, torsdag den 31. marts kl. 19.00. Alle er velkomne.

Niels Bendix Knudsen og Lis Nielsen

Den danske prins Magnus konge af Livland fra 1570 - 1577

af Per Nielsen

Det lyder som et eventyr – en dansk prins, der blev konge i Livland, en del af det nuværende Letland og Estland. Ikke desto mindre er det sandt. Men det er ikke en historie, der er værd at prale af.

Portrætter af prins Magnus kendes kun fra mønter. På denne mønt er han konge af Livland. Kilde: Wikipedia.

Den danske prins Magnus blev født den 26. august 1540 på Københavns Slot. Han var søn af Christian den 3. (1503-1559) og dronning Dorothea (1511-1571) og nummer to i arvefølgen. Hans storebror hed Frederik (den senere kong Frederik den 2.). Magnus havde desuden tre søskende, søstrene Anna og Dorothea samt lille broderen Hans.

Da Magnus var to år gammel, blev han meget syg og det så

alvorligt, at han mistede synet på det ene øje. Ellers ved man ikke meget om hans barndomsår.

Kun 17 år gammel rejste han til Sachsen i Tyskland for at uddanne sig ved kurfyrstens hof. Men hans opførsel i det fremmede gav faderen hjemme i Danmark anledning til bekymring, og der blev sendt alvorlige formaninger til sønnen; især beklagede faderen sig over sønnens ødselhed, letsindighed og

udsvævende levemåde.

Men lad os gøre en lang historie kort. Magnus var et faktisk problem for kong Christian den 3. og tronfølgeren Frederik. Når kongen en dag døde, skulle sønnerne dele hans besiddelser i hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Men de var beskedne i størrelse, og en deling gav ikke nogen mening. Man overvejede derfor andre muligheder for at få sendt Magnus godt af vej.

Det er lidt af et paradoks, men Magnus læste faktisk til præst i Wittenberg. Fra kongehusets side blev der på den baggrund gjort ihærdige forsøg på først at skaffe ham et embede som koadjutor (biskoppens medhjælper) i Riga. Da det ikke lod sig gøre, forsøgte man at få ham valgt til biskop først i Tartu og så i Lübeck og senere til ærkebisp i Bremen. Ingen af delene lykkedes.

Den 1. januar 1559 døde den gamle konge. Magnus forlod sine studier og vendte tilbage til Danmark, da storebroderen Frederik skulle krones til konge.

I september 1559 fandt man endelig en passende løsning på problemet med Magnus. Den danske konge købte den estiske ø Øsel (Saaremaa) af den stedlige biskop for 30.000 daler. Købet omfattede ikke kun Øsel, men også nabøen Dagø (Hiiumaa), samt et landområde på fastlandet omkring Haapsalu. Her kunne Magnus blive biskop og lensherre, vel at mærke mod at han frasagde sig arveretten til Slesvig og Holsten. Desuden kunne han fortsætte med at kalde sig hertug. Magnus takkede ja til tilbuddet, og i maj 1560 tiltrådte han sit nye embede, kun godt 20 år gammel.

Det er muligt, at kong Frederik den 2. havde regnet med, at lillebror Magnus var godt af vejen og forsørget og alt var godt. Men sådan skulle det ikke gå. Magnus havde andre planer. Samme år købte han Kurland (Kurzeme) og begyndte at føre en ret aggressiv udenrigspolitik.

Der var på det tidspunkt opstået et politisk magt-tomrum i det baltiske område. Den tyske ridderorden, som gennem et par århundreder havde hersket over det meste af området, var i 1558 gået fuldstændig i opløsning. Men nye aktører stod klar i kulissen til at overtage magten. Det var f.eks. det

Polsk-Litauiske storrige i vest, Sverige i nord og Rusland i Øst. Den Livlandske krig, som skulle komme til at vare helt frem til 1582, var så småt ved at gå i gang. Magnus benyttede den politisk højspændte situation til i de følgende år at lokke store dele af det estiske område ind under sin beskyttelse i den tro, at storebror Frederik nok ville komme og hjælpe ham, hvis situationen blev for alvorlig. Men kong Frederik var ikke interesseret i at blande sig i den baltiske konflikt. Han havde nok at gøre på hjemmefronten med at slås med svenskerne i den Nordiske Syvårskrig (1563-1570). Den Livlandske krig tog til i styrke i det baltiske område. Magnus, som ikke kunne få den ellers forventede støtte fra Danmark, følte sig mere og mere klemmt. I håb om at skaffe sig ind i en stærk alliance, friede han til den polske konge Sigismund d. II Augusts søster, Anna; men svaret var nej.

Livland. Kort tegnet i 1573 af Joann Portantius. Kilde: Wikipedia.

Fremmede hære hærgede i det baltiske område, og Magnus' hertugdømme skrumpede efterhånden ind til kun at omfatte Øsel. Nu var gode råd dyre. Redningen kom, måske lidt uventet, fra den russiske zar, Ivan den Grusomme.

Russerne ville gerne vinde den livlandske adel og borgerstands tillid ved at oprette et livlandsk kongerige. Der blev lagt store planer for det nye kongerige. Livland skulle have religionsfrihed, adel og borgerskab skulle have lov at bevare deres privilegier, desuden skulle der være toldfri handel med Rusland samt fri transit gennem landet for udenlandske købmænd og håndværkere. Men det nye kongerige skulle være en vasalstat under det russiske zarrige. Til det formål skulle der bruges en konge, og pilen pegede mod Magnus, som jo var af kongelig slægt. I april 1569 modtog Magnus et ret enestående jobtilbud fra russerne, men han sagde ikke ja lige med det samme. Der skulle lige forhandles lidt frem og tilbage, og først da Magnus blev lovet, at områderne Ingermanland og Karelen samt hvad russerne ellers måtte formå at erobre i det baltiske område, skulle høre under hans kommende rige, faldt aftalen på plads.

I 1570 rejste Magnus til Moskva, hvor han den 10. juni blev kronet til konge over Livland (et område, der dækker store dele af det nuværende og Letland og Estland), og på latin kunne han nu titulere sig: Magnus, Divine Gratia Rex Livonia Dominus Estohoniae et Littiae = Magnus, af Guds nåde konge af Livland, herre over Estland og Letland(?). Samtidig blev han gift med Eufemia Vladimirovna af Starickija, der var datter af Ivan den Grusomes fætter, fyrst Vladimir af Starickij (som zaren året før havde ladet henrette for højforrædderi). Zaren skulle efter sigende have givet fem tønder guld i medgift ved brylluppet, så samvittigheden har nok været en smule dårlig.

Hjemme i Danmark var Frederik den 2. bestemt ikke begejstret for, at lillebror Magnus nu kunne kalde sig konge, tilmed kronet af en mulig og magtfuld fjende. Men han kunne ikke gøre meget andet end at fratage lillebror hans ejendomsret til Øsel.

Magnus blev kronet som konge af Livland, men der var blot

Kong Magnus af Livlands våbenskjold.

Kilde: Wikipedia.

det lille problem, at svenskerne havde besat størstedelen af hans erklærede kongerige. I første omgang fik kong Magnus stillet 20.000 russiske lejesoldater til rådighed og drog mod Tallinn for først at smide svenskerne ud dér. Det gik ikke helt efter planen. Svenskerne holdt tappert stand og efter 30 ugers belejring måtte de

russiske tropper trække sig tilbage igen. Magnus havde ikke rigtig heldet med sig på slagmarken. Det gik langsomt med at få etableret kongeriget, men Ivan den Grusomme var tålmodig og blev ved med at stille lejesoldater til rådighed for Magnus. Ægteskabet med Eufemia blev beklageligt kort, konen døde. Men det var ikke et problem uden løsning. Måske var det igen med hjælp fra zar Ivan. Den 12. april 1573 i Novgorod blev Magnus gift med Eufemias lillesøster, Maria Vladimirovna, som på det tidspunkt kun var 13 år gammel. Magnus var på vej mod de 33. Det var ikke gået i dag!

Selv om Magnus havde store problemer med at få styr på sit kongerige, havde Ivan den Grusomme ikke mistet tilliden til ham. I begyndelsen af 1577 underskrev Magnus og Ivan den Grusomme Pskov-traktaten, som bekræftede Magnus' tidligere rettigheder til områderne nord for Gauja-floden.

Magnus spillede højt politisk spil. Dels havde han hemmelige forhandlinger i gang med den polsk-litauiske konge Stefan Batory om dannelse af en fælles alliance mod russerne,

Magnus' hustru, Marie Vladimirovna af Starickija (ca. 1560 – 1610). Udsnit af et maleri, som hænger på Rosenborg Slot, København. Kilde: Wikimedia Commons.

dels fik han flere af de livlandske borge og byer til at gå over på sine side ved at love dem beskyttelse mod Ivan den Grusomme og hans hær. Det skete f.eks. i Cēsis, hvor borgerne i begyndelsen af 1577 smed de polsk-litauiske soldater ud og bad kong Magnus om at overtage byen og beskytte dem mod russerne. Magnus benyttede lejligheden til at indrette byens tyske ordensborg til sin kongelige residensbolig. Herfra ville han fremover regere sit kongerige.

Det blev dog kun en stakket frist. Den 31. august samme år gik det galt. Den russiske hær stod pludselig ved Cēsis og havde omrin-

get borgen. Ivan den Grusomme var ikke venligt stemt. Han havde fra pålidelig kilde fået nys om, at Magnus, som han ellers kaldte sin søn, ikke var helt så loyal, som han påstod. Ifølge krønikeskriveren skete der dét, at Magnus kom ud fra borgen for at forhandle med zar Ivan. Men i samme øjeblik blev der fra borgen affyret et skud mod russerne, og kuglen strøg tæt forbi zarens hoved. Magnus blev omgående taget til fange og zaren, som ikke uden grund havde tilnavnet den Grusomme, svor, at han ville tage en blodig hævn. Hans hær bestod af flere tusind mand, bevæbnet med tungt artilleri, mens modstanderne kun talte et par hundrede mand. Forsvarerne på borgen i Cēsis havde ikke en chance.

Den 4. september brød helvede løs, russerne indledte et fem dage langt bombardement af borgen.

Borgen i Cēsis. Foto: Per Nielsen.

Enden blev, at de belejrede inde på borgen – mænd, kvinder og børn, godt 300 i alt – valgte at begå masseselv mord ved at sprænge sig selv i luften med fire tønder krudt frem for at møde den skæbne, der ventede dem, hvis de faldt i hænderne på russerne. Salomon Hennings krønike ”Lifflendische Churlendische Chronica” fra 1594, giver en rørende beskrivelse af masseselv mordet. Krønikeskriveren beretter, at man slet ikke kan forstille sig den sorg hinsides al sorg, der fyldte de gode mennesker, knælende i bøn i det rum, hvor krudtet lå. Mand og kone holdt hinanden i hænderne, børnene knugede sig til deres forældre, og nogle af de små diede stadig ved moderens bryst. Da russerne begyndte at storme, antændte de lunten til krudttønderne og sprang sig selv og borgen i luften.

Denne begivenhed er nok den største enkeltstående tragedie under hele den Livlandske krig.

Da der i 1974 blev fortaget arkæologiske udgravninger på borgområdet i Cēsis, fandt arkæologerne de sørgelige beviser

på, at krøniken talte sandt.

Kong Magnus, som må siges at bære en stor del af skylden for tragedien i Cēsis, overlevede. Det samme gjorde hans hustru Maria. Fordi hun var en nær slægtning til zaren, fik hun formodentlig tilbudt at forlade borgen, inden det gik løs med bombardementet. Ifølge krønikeskriveren måtte Magnus kaste sig på knæ for Ivan den Grusomme og som en ussel køter tigge og bede for sit liv. Tilsyneladende var Ivan den Grusomme venligt stemt. Magnus slap fra Ivan den Grusomme med livet i behold; men han mistede sin titel som konge af Livland. I 1578 lykkedes det på en eller anden måde for Magnus at komme under den polske konge Stefan Batorys beskyttelse, og han fik lov at tilbringe sine sidste år som den polske konges lensmand i byen Piltene i sit gamle hertugdømme Kurzeme. Her førte han en tilbagetrukken tilværelse sammen med hustruen Maria og deres datter Eudoxia. Magnus døde i Piltene den 18. marts 1583. Han blev begravet i slotskirken i Piltene, hvorfra hans lig i 1662 – 79 år senere – blev hentet til Danmark og genbegravet i Roskilde Domkirke.

Efter Magnus' død rejste enkedronningen Maria Vladimirovna med datteren Eudoxia tilbage til Rusland, hvor hun gik i kloster.

Nogle kilder skriver, at moderen og datteren først blev ført til Riga slot, hvorfra de blev udleveret til Rusland på anmodning af zar Fjodor I (søn af Ivan den Grusomme, kendt som "klokkeringeren"), fordi de var potentielle arvinger til den russiske trone. Datteren Eudoxia døde under ukendte omstændigheder i 1588 eller 1589. Enkedronningen Maria Vladimirovna døde den 13. maj 1610.

Selv om det lyder som et eventyr, at en dansk prins har været konge i Livland, har Magnus ikke det bedste eftermæle. I Politikens Danmarkshistorie beskrives han som "karakterløs og udsvævende, kun slet udrustet til den rolle, der var tiltænkt ham i dette farlige og urolige hjørne af Norden." (bd. 6, s. 369). Udenlandske historikere holder sig heller ikke tilbage med kritik, f.eks. den baltertyske historiker Reinhard Wittram (1902-1973) kalder prins Magnus for en "forfærdelig, uduelig og svag mand." Sandheden er nok, at Magnus hverken

var værre eller bedre end så mange andre uduelige fyrster og prinser rundt om i Europa på hans tid. Faktisk må det siges at være ret imponerende, at Magnus overlevede sit sidste skæbnesvangre møde med zar Ivan den Grusomme og trods alt formåede at dø en naturlig død.

Hvad skete der egentlig med Øsel, som Magnus i 1560 havde fået som len? Jo, øen forblev på danske hænder indtil Christian IV's uheldige krigsførelse endte med fredsslutningen ved Brömsebro i 1645. Fredsaftalen indebar en dansk afståelse til Sverige af øerne Gotland og Øsel, de norske grænselandskaber Jemtland og Herjedalen, samt en midlertidig afståelse af Halland i 30 år. Indtil 1645 havde Danmark stadig besiddelser i Estland.

Man kan sagtens forestille sig, at Magnus, kongen af Livland, for længst er fortrængt fra letternes historiske bevidsthed; men det er ikke tilfældet. I 2004 udkom den historiske roman Magnus, dānu princis: hronika (Magnus, den danske prins: en krønike), skrevet af journalisten, forfatteren og oversætteren Roalds Dobrovenskis. Hvis navnet synes at lyde russisk, er det ikke helt forkert. Roalds Dobrovenskis er født i 1936 i Rusland. Han kom til Letland i 1975, hvor han har arbejdet som journalist. Han har bl.a. været redaktør på magasinet "Daugava" og redaktør på forlaget "Liesma". Han har desuden oversat en hel del lettiske forfattere til russisk, f.eks. Jānis Rainis, Aleksandrs Čaks, Ojārs Vāciētis og Imants Ziedonis. Roalds Dobrovenskis er medlem af den lettiske forfatterforening og æresmedlem af det lettiske videnskabsakademi. Han er gift med den lettiske digterinde Velta Kalniņa og de bor i Ikšķile.

Man fristes til at fremhæve Roalds Dobrovenskis som et skoleeksempel på en velintegreret russer i Letland.

Præcis hvordan og hvornår Roalds Dobrovenskis stødte på fortællingen om prins Magnus, ved jeg ikke; men han blev så optaget af prinsens liv og levned, at det gav ham inspiration til en roman. Roalds Dobrovenskis valgte at skrive om prins Magnus på sit modersmål, russisk. Bogen er herefter blevet oversat til lettisk af Talrids Rullis (1940-2014).

Romanen Magnus, dānu princis: hronika fortæller historien om den tragiske periode med livlandske krige i anden halvdel af 1500-tallet. En skæbnesvanger periode for den baltiske region. Forfatteren kombinerer historiske fakta med fiktive karakterers livshistorier. Det er en anderledes fortælling om prins Magnus, den første og sidste konge af Livland.

Litteratur:

Busse, Karl Heinrich von: Herzog Magnus, König von Livland: ein fürstliches Lebensbild aus dem 16. Jahrhundert. Leipzig 1871.

(Bogen findes digitaliseret:

<https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10782211?page=5>)

Henning, Salomon: "Liffendische Churlendische Chronica (1554–1590)". I: *Scriptores rerum livonicarum II*, Leipzig 1848, s. 195-289.

Salomon Henning's chronicle of Courland and Livonia. Oversat og redigeret af Jerry C. Smith, William Urban og Ward Jones. Baltic Studies Center. Wisconsin Baltic Studies 3.

<http://department.monm.edu/history/urban/books/Henning%20Part%20Three%201577-1590.htm>

Russow, Balthasar: "Chronica der Prouintz Lyfflandt". Reval 1845.

https://books.google.dk/books?id=6ooyAQAAMAAJ&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Balthasar+Russow%22&hl=de&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Internetkilder:

https://vesture.eu/Magnuss,_Livonijas_karalis

<http://old.historia.lv/alfabets/M/Ma/magnuss/magnuss.htm>

<https://timenote.info/lv/Magnuss-danu-princis>

(Red: Vi har valgt kun at bringe de litteraturhenvisninger som kan tilgås på internet. Hvis nogle læsere ønsker den totale litteraturliste vil den blive sendt på mail ved henvendelse til redaktøren.)

LI bliver til LIAA + LSM

Kort Nyt

I adskillige år har redaktionen af dette blad brugt Latvian Institutes nyhedsmail som kilde til en passende mængde information bredt om alle emner.

Forpligtelsen til den form for information er dog nu blevet overdraget til LIAA: Investment and Development Agency of Latvia (LIAA). LIAA arbejder bl.a. for at øge eksporten og konkurrenceevnen for lettiske virksomheder.

Det er jo en meget snæver agenda i forhold til den brede informationsforpligtelse hos LI og det smitter af på de artikler de leverer.

Derfor er redaktionen fremover tvunget til at se på andre kilder. Skulle vi misse vigtige kilder hører vi gerne om det.

Allerede de sidste par år har LI i høj grad brugt links til Letlands Public service TV: LSM.LV og den vil vi i alle tilfælde holde et vågent øje med.

Vi får også daglige mails fra Letlands telegrambureau LETA men det er sjældent brugbart til vores formål da det er deciderede nyheder.

Selv om det vil være forældet når I læser dette har vi dog valgt at bringe 8 linjer fra LSM af nyhedsmæssig karakter:

De første amerikanske forstærkninger ankommer til Letland

Letland leverer Stinger-missiler til Ukraine

De første ukrainske flygtninge ankommer til Letland

Lettisk lufterum lukket for russiske fly

Flere lettiske butikker slutter sig til Rusland og Hviderusland produktboykot

Russiske tv-kanaler skal forbydes i årevis i Letland

Koncert for Ukraine vil rocke den russiske ambassade fredag

30 lastbillæs udstyr på vej fra Letland til Ukraine

De giver et indtryk af hvad der rører sig i Letland netop nu. Så fremover vil de fleste af vore korte nyheder komme fra LIAA og LSM og enkelte gange fra LETA.

<https://www.liaa.gov.lv/en>

<https://us4.campaign-archive.com/home/?u=4dc0bfd4d143fd-d89126a0732&id=7859a09780>

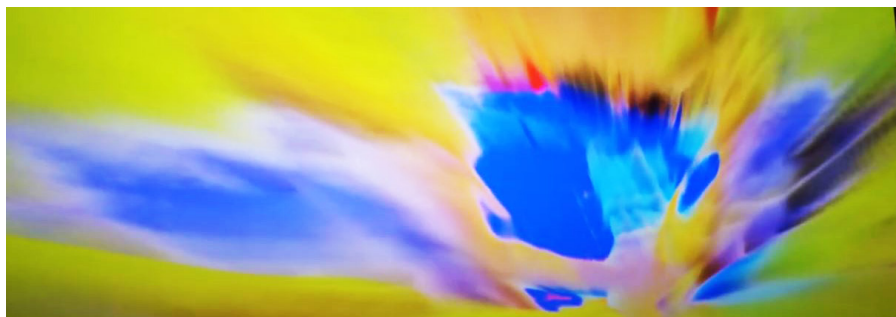

Lettisk kulturuge arrangeres på EXPO 2020

Den lettiske kulturuge finder i år sted på EXPO 2020 i Dubai, De Forenede Arabiske Emirater (UAE), fra 19. til 28. februar og vil omfatte en række digitale kunst- og filmbegivenheder.

”Den lettiske pavillon ved EXPO 2020 i Dubai er et kreativt rum, hvor iværksættere kan arbejde sammen med kulturarbejdere og kunstnere for at generere nye ideer og lægge grundlaget for fremtidige resultater. Derfor har Kulturministeriet valgt at sætte fokus på synergien mellem kunst og ny teknologi, hvilket vil blive fremhævet af soloudstillingen ’OKEANOS’ af vores nye **mediekunstner og komponist Voldemārs Johansons**, samt en diskussion af repræsentanterne for den digitale kunst fra Letland og De Forenede Arabiske Emirater om de muligheder og risici, den digitale kunst udgør,” siger Dace Vilsons, statssekretær i Kulturministeriet.

”Vi har set, at lettisk kultur kan overraske verden. På den lettiske nationaldag ved EXPO 2020 fremførte vores kunstnere Intars Busulis, Asnāte og Aurēlija Rancānes og det medføl-

gende band en sang på arabisk, som blev udsendt på UAE's nationale tv. Den rørte de lokales hjerter.

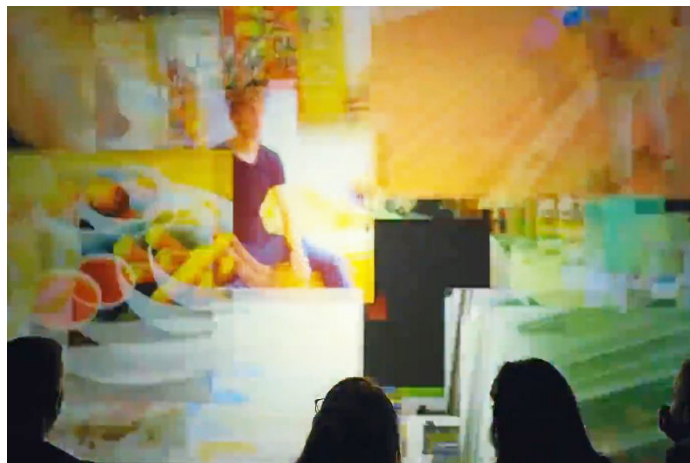
Den lettiske kulturuge åbnede den 19. februar med en soloudstilling af kunstneren Voldemārs Johansons. V. Johansons er en af de mest overbevisende repræsentanter for Letlands nye mediekunst. Den centrale del af udstillingen, er installationen OKEANOS, der består af højhastighedsbilleder udgivet af internetbrugere i realtid. Værket gør opmærksom på virkningen af nutidens digitale miljø, som konkurrerer med menneskets ønske om direkte kontakt med

omverdenen.

<https://vimeo.com/299678785>

<https://www.youtube.com/watch?v=3R9jAqZh8kg>

Andre værker på udstillingen, herunder **basrelieffer fra kulstofmalm fundet under en ekspedition på Svalbard** og **installationen Oscillations, baseret på seismiske data, fremhæver samspillet mellem mennesket og det naturlige miljø, hvilket giver en fysisk eller lydlig form til**

naturlige processer .

”Udstillingen belyser spændingen mellem virtualitet og virkelighed og gør opmærksom på påvirkningen af det digitale miljø og de langsigtede

processer i det naturlige miljø, der eksisterer, selvom vi vælger ikke at se dem,” siger kunstneren.

<https://johansons.info/>

<https://johansons.info/?section=aero-torrents>

Om forfatteren til udstillingen:

Kunstner og komponist Voldemārs Johansons er en af de mest anerkendte lettiske nye mediekunstnere. Han har studeret elektronisk musikkomposition ved Institut for Sonologi ved Det Kongelige Konservatorium i Haag.

I sine værker, baseret på synergien mellem kunst, videnskab og teknologi, udforsker kunstneren opfattelsen og oplevelsen af lyd i forskellige audiovisuelle former, samt taler om økologi og bæredygtighed.

(Red: Da Voldemārs værker ofte udspiller sig gennem elektronske animation er får man det bedste indtryk ved at se linkene.)

Lettisk personlighed: Zuzeum kunstmuseums team

Forfatter: Philip Birzulis for LSM

Med koncerter aflyst og adgang til gallerier begrænset, lå den lettiske kultur i Covid-mørket i 2021. Men et modigt nyt udstillingssted viser lokale talenter og genopliver Rigas avantgarde.

Tænk på østeuropæiske forretningsmænd, og uhyggelige billeder af tunge drenge der laver handel i saunaer, dukker op. Men ud over disse stereotyper er der nogle, der kæmper sig tilbage til samfundet.

Jānis Zuzāns er en sådan oplyst iværksætter. Efter at have tjent sin formue på at drive spillehaller er han blevet Letlands største private protektor for kunsten, og han har til overflod modtaget priser og stipendier. I løbet af 30 år har hans familie købt verdens største privatejede samling af lettisk kunst, der omfatter over 25.000 malerier, skulpturer og andre medier. Og han har netop løftet sløret for et innovativt rum, hvor offentligheden kan beundre disse skatte.

Bevæg dig øst for Aleksandra Čaka iela i det centrale Riga, og al fresco-caféer og fornemme butikker viger for 100 års op-hobet sod og sved. Men selv i disse egne findes mange fine bygninger fra byens industrielle storhedstid og venter på lidt

øm kærlighed og omsorg.

Den smukke murstensbygning på Lācplēša iela 101 har for nylig nydt godt af en sådan makeover. Oprindeligt bygget i 1910 som en fabrik, der fremstillede propper, var den vært for festivaler og fester i 1990'erne, før Jānis Zuzāns erhvervede den i 2017 til sit Zuzeum-projekt.

Ifølge Ieva Zībarte, leder af udstillinger på Zuzeum, har restaureringen skabt en balance mellem at revitalisere stedet og intelligent genbruge det, der er akkumuleret gennem årtierne. Med tanke på, at byggebranchen er den næststørste producent af affald på planeten, er et bilvaskeskur blevet omdannet til lager for samlingen, mens en plastik- og aluminiumshytte er en lille udstillingshal. På den anden side blev et grimt hegn revet ned for at skabe en ny offentlig plads, som er spækket med skulpturer og betragtes som endnu en udstillingsplatform.

Ieva Zībarte, leder af udstillinger på Zuzeum

Som en uddannet arkitekt, der også har bredt sig over kunstkuration og skrivning, bringer Ieva mange talenter frem i lyset. Hun mener, at fra og med Berga Bazārs-pladsen i 1990'erne har private investorer vist vejen til at puste liv i forsømte hjørner af Riga, og Zuzeum er en fortsættelse af denne stolte tradition.

”Kapitalisme eller kommunisme, alle disse ideologier lagde billet ind på de store modernistiske utopiske ideer, som fortrængte arven med gigantiske motorveje og byer designet til biler,” siger hun. ”Og nu er tendensen at forsøge at vende

dette ved at indsnævre gader for at reducere trafikken og genoprette menneskelig skala i byerne. For intet er bedre end en italiensk piazza.”

Indvendig i bygningen udvisker nutidige lettiske malerier, der hænger i caféen/lobbyen, grænsen mellem funktionelle områder og udstillingsområder. Hovedudstillingshallen har til huse i den gamle fabriks maskinrum, hvor loftet stadig er krydset af originale ventilationsrør.

Museet er tilgængeligt for handicappede, og bortset fra hovedudstillingshallen er der gratis adgang til alle områder. Dette inkluderer tagterrassen, hvor folk selv om vinteren vil kunne komme og sidde med et tæppe og en kop varm chokolade og beundre udsigten over det postindustrielle Riga. Hulkende skorstene blander sig med kirkespirene i Maskačka-kvarteret, mens togene buldrer ned til den nærliggende hovedbanegård. Ieva ser paralleller mellem deres rejse og museets mission om at give lettisk kunst et bredere publikum.

”Jeg er glad for, at vi er i nærheden af jernbanen, fordi den engang forbandt Riga med Berlin og Paris, og med Rail Baltica-projektet vil den forbindelse forhåbentlig blive genetableret,” siger hun.

The show must go on

Zuzeum åbnede officielt i efteråret 2020 og fungerede med forskellige restriktioner, indtil skrappe restriktioner lukkede alle museer i december. I begyndelsen af juni 2021 blev dørene låst op igen, men antallet af besøgende var begrænset, og events, Zuzeums vigtigste indtægtskilde, var stadig off limits.

Ieva lægger ikke skjul på, at det har været en hård tid. Hun argumenterer for, at en ansvarligt styret institution som Zuzeum bør have lov til at forblive åben. (PT ved redaktionen af dette blad er der åbent på museet med covid-pas og mundbind)

”Det er klart, at vi skal finde en måde at leve med Covid på, og der skal findes en måde, så virksomheder og kulturelle begivenheder kan fungere,” siger hun. ”Fuldstændige nedlukninger er meget deprimerende for alle - ledelsen, personalet

og offentlighed som helhed.” Under alle omstændigheder tilpasser Zuzeum sig til tiden. Der var biograf under stjernerne i

gården sidste sommer, og de rummelige indendørs områder var vært for yogatimer for vaccinerede.

Og så er der selvfølgelig kunsten. Hovedudstilling forrige år var viet til værker af indiske kunstnere i 2021. Ifølge Ieva er dette for at fremvise nogle af de mindre kendte dele af samlingen, i modsætning til de lettiske værker, som lettiske kendere allerede er bekendt med. Dette vil blive efterfulgt af en udstilling, der samler alle de private samlinger i Baltikum, efterfulgt af en hyldest til de russiske modernister indsamlet af Zuzāns. Ieva mener, at selvom samfundet bliver stadig mere digitaliseret, vil glæden ved fysisk at besøge et museum forblive intakt. ”Maleri og skulpturer skabt i et analogt format kan kun opleves i deres fysiske tilstedeværelse,” siger hun. “Og desuden, hvad kan være hyggeligere end at møde dine venner i dette unikke miljø og dele en kunstnerisk oplevelse? Det kan du ikke få i rodet i dit eget hjem.”

(Red.: I skulpturhaven er der pt (indtil 31.03.2022) en udstilling ”Kramarevs´s Orpheus. Art Lost to Architecture”, Og der er pt guidede ture i mere end 50 værker fra ejeren Zuzans egen samling)

<https://eng.lsm.lv/article/features/features/latvias-got-personality-the-zuzeum-art-museum-team.a410651/>

<https://www.zuzeum.com/en/>

<https://www.zuzeum.com/en/exhibitions-events/zuzeum-studio-guided-tours/>

fra baltics news lsm.lv

Cēsis Slot tilbyder online arkæologisk skatkammer

Et af Letlands mest populære turiststeder, Cēsis Slot, har offentliggjort et ambitiøst initiativ om at præsentere sin samling af arkæologiske fund online.

Samlingen omfatter mange artefakter, der er anerkendt som værende af international betydning, herunder hundredvis af senmiddelalderlige pladepanser fragmenter samt artefakter relateret til den skæbnesvangre belejring i 1577.

Letlands museer udstiller kun en lille del af de arkæologiske fund fra Cēsis Slot. Et betydeligt større antal af de 13.000 artefakter findes på opbevaringsfaciliteterne på Letlands Nationalhistoriske Museum (Rīga) og Cēsis History and Art Museum (Cēsis).

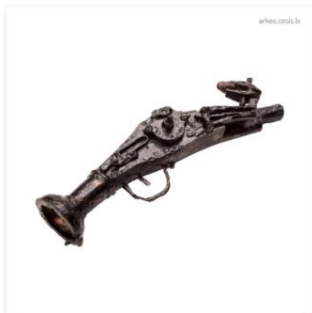
Foto: Alens Opojskis

”For at konsolidere samlingen af genstande, der er gemt på tværs af to museer, og gøre

dem offentligt tilgængelige, er Cēsis Kultur- og Turismecenter gået i gang med at udvikle en åben ressource – en database med arkæologiske genstande fra Cēsis Slot. Initiativet går hånd i hånd med udgivelse af den monografiske serie Cēsu pils raksti (Research Papers of Cēsis Slot). ”Databasebrugere kan se artefakter udgivet i Cēsu pils raksti, samt få adgang til alle publicerede forskningsartikler,” hedder det i en meddelelse om initiativet.

De arkæologiske udgravninger på Cēsis Slot resulterede ikke bare i et betragteligt antal artefakter, men også mange arkitektoniske stenfragmenter: konsoller, hvælvinger, dele af søjler og andre elementer, som endte op i de arkæologiske lag

ved sammenstyrtingen af slottets bygninger. Dette er en af de mest omfattende og værdifulde samlinger af middelalderli-

ge arkitektoniske fragmenter i Letland. For at sikre, at disse væsentlige relikvier er let tilgængelige, har databasen et afsnit med fotos og tegninger af de arkitektoniske stenfragmenter fundet på slottet.

Gundars Kalniņš, leder af afdelingen for middelalderborge ved Cēsis Culture and Tourism Center fortalte LSM, at ideen stammer fra en arkæologisk konference afholdt på slottet i 2013.

”I løbet af de sidste par år har databasen gradvist antaget sin nuværende form. Der er dog stadig lang vej igen, før databasen kan betragtes som komplet,” sagde Kalniņš.

”Flere og flere museer andre steder i verden gør deres samlinger virtuelt tilgængelige, men der kan ikke være mange, der samler arkæologiske genstande fra et bestemt kulturarvssted og gør dem tilgængelige digitalt,” sagde han.

På spørgsmålet om, hvilke genstande der kunne være af særlig interesse for førstegangsdigitale besøgende, foreslog Kalniņš at se på den såkaldte ’Volters Štriks-depot’ – en skat af mønter fra det 16. århundrede opdaget i 1971 – og sektionen Research Papers, som skitserer meget af den seneste akademiske forskning.

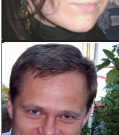
Onlinedatabasen er tilgængelig på både lettisk og engelsk.

<http://arheo.cesis.lv/en/>

<https://eng.lsm.lv/article/culture/history/cesis-castle-of-fers-online-archaeological-treasure-trove.a443535/>

Forfatter: eng.lsm.lv (lettisk offentlig radio- og tv-kanal)

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz Vestervej 4 4621 Gadstrup Eventkoordinator, Web supporter.	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Holger Pyndt Degnemose Alle 41 2700 Brønshøj Næstformand	holger.pyndt@gmail.com mobil 23633025
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Kasserer og Webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring Frederik VI's Allé 6, 1th 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	300 kr.
Husstande	400 kr.
Unge under 26 og pensionister	250 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø
Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Alda Vanaga

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør: Flemming Stender

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrland-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2022

28. marts kl. 19.00 Rite Højskoles årsmøde mandag i Vigerslev Kirkes Menighedssal, Lykkebovej 1, 2500 Valby

31. marts kl. 19.00 og Toftlund Højskole, torsdag den 31.

4.april kl. 11.30 Hvordan går det med Norden?
Mandag d. 4. april kl. 11.30 – 15.30 i Nordens Hus, Ved Stranden 18, Kbh.
Se program side 15

7. april kl. 19.00 Indkaldelse til ordinær Generalforsamling i Foreningen Danmark-Letland torsdag den 7. april i "Kulturhuset Kilden", Nygårds Plads 31, Brøndbyøster.
Se side 23.

14. juni kl. 11.00 Mindehøjtidelighed ved monumentet på Vestre Kirkegård. Østre Kapel, Vestre Kirkegårds Allé 15, 2450 Kbh

Okeanos af Johansons side 41

Ventspils slot i foråret